

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășiiilor și însoțirilor economice.

cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30. a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA“.

Anul II.

ORĂȘTIE, 10 Iulie v. 1907.

Nrul 19.

La un popaz,

Implinirea unei noue jumătăți de an de muncă oboșitoare făcută cu scoaterea foii »Tovărășia« — ne îmbie prilejul să ne reamintim greutățile cu care ne-am luptat în cele trei jumătăți de an împlinite și să ne dăm seama de greutățile ce ne așteaptă d'acum înainte. Pentru greul trecutului nu ne plîngen, precum nu ne sparie nici greul muncii ce dorim să o săvîrșim de-acum înainte. Căci avem mîngăierea și zi de zi ni-să îmbie dovezi, că munca noastră e bine primită și răspunde unei adevărate trebuinți. Sătenii nostri încetul cu încetul să împrietinesc cu ideia tovarășiiilor și înțelegîndu-le foloasele, să nizuiesc tot mai mult să-și înzestreze satele cu tovarășii economice. Totul pentru ce ne căim, este că nu avem la îndemână vremea îndestulitoare ca să răspundem la vreme și amănunțit la cererile de informații și îndreptări, ce ne sosesc într'una.

Prevedeam lucrul acesta și d'aceia dela început am îndemnat, ca cei chemați ai nostri, să înlesnească alcătuirea unei cancelarii centrale pentru tovarășii, unde să se găsească unul ori mai mulți apostoli ai tovarășiiilor, care să-și poată jertfi întreaga lor muncă pe altarul pornirii pentru tovarășii, ca să fie întotdeauna la îndemîna doritorilor de a avea puternica armă a tovarășiiilor.

Cu toată străduința de până acum, alcătuirea unei astfel de cancelarii, nu s'a putut nici măcar porni. Nu căutăm cine poartă vina. Poate chiar și noi, care până acum n'am avut norocul să nimerim unde și cum să batem

ca să se deschidă. Dar' noi avem nădejde, că alcătuirea unei astfel de cancelarii, nu mai este prea departe. Căci — dacă în felul cum am încercat până acum nu s'a putut, — ne vom lua curajul să ne adresăm de-a dreptul la voi iubiți săteni.

Dacă nici voi nu veți găsi trebuință să aveți sfetnici a-nume pentru îndrumarea și ajutorarea înființării și conducerii de tovarășii, — atunci ar fi de prisos ori-ce trudă pentru înjghebarea unei cancelarii centrale de acest fel.

Cum ne închipuim noi că sătenii pot să ajute alcătuirea cancelarii de care de atîtea ori am vorbit — o să spunem în numărul viitor al foii noastre.

De data asta, folosind prilejul începerii unui nou semestru de an, Vă rugăm să ne sprijiniți munca prin lățirea și abonarea foii »Tovărășia« ca noi să o putem scoate tot mai îngrijită și D-Voastră să aveți tot mai mulți tovarăși la cetit.

Tovărășiile de lăptărit.

Frații nostri din România nizuiesc, cu deosebire de cîțiva ani încoace, să se înarmeze în lupta pentru traiu cu puternice tovarășii. Folosim prilejul acum cînd și noi vorbim despre tovarășiile de lăptărit, să dăm un foarte bogat articol publicat în foaia băncilor populare (a tovarășiiilor de credit) din România. Iată articolul:

Tovărășiile de lăptării.

Principalul scop urmărit în creșterea vitelor trebuie să fie producerea, industrializarea și comercializarea laptelui. In afară de importanța sa ca izvor de venit, laptele este și un ele-

ment hrănitiv de prima necesitate. O populațiune lipsită de lapte, merge la sigur cătră degenerare fizică.

Din nefericire, la noi unde lucrurile ar trebui să se petreacă altfel, să înnumără cu sutele de mii familiile cari nu au cu ce să albească fundul unui ceaun, odată într'un an. Imputinarea imășurilor, din cauza exploatării spoliatoare a pămîntului, inaugurată de mulți în țară, oprirea pășunatului în poenele de prin pădurile statului, învoelile nefavorabile, neștiința sătenilor de a face livezi artificiale, sunt cauze cari au adus scăderea numărului vitelor noastre. La 1860, pentru o populațiune de 3,864.800 locuitori erau 2,607.594 vite de speța bovină, iar' după 10 ani, numărul acestor animale a scăzut la 1,832.726, număr care s'a menținut de atunci cu schimbări neînsemnate. Proporția dintre populația de azi a țării și numărul vitelor, ne duce la concluziile destul de triste.

Numai puind în valoare laptele am mai putea azi să ajutăm și să grăbim înmulțirea și îmbunătățirea animalelor de muncă și prăsilă.

Că nu să dă importanța cuvenită laptelui, să poate vedea și din scumpetea lui. Pe cînd în Danemarca, laptele să vinde cu 17 bani litru, în Franța cu 15 bani, în Germania cu 11 fenigi, în Ungaria cu 16 bani, (prețuri de iarna), la noi în sate abia poți avea litrul de lapte cu 30—40 bani și de multe-ori nici așa nu-l găsești.

O experiență personală m'a făcut să cunosc, că nu numai lipsa vacilor de lapte este cauza scumpetei lui, dar' și neglijența țărâncelor, în a-l mulge și păstra.

In primele zile după înființarea lăptării din Mușetești, (azi desființată din cauza lipsei de personal și a unei organizări

greșite) nu am avut mai mult ca 2 D. l. lapte pe zi. La cîteva săptămîni cantitatea laptelui a crescut până la 50 D. l. zilnic și aceasta nu numai prin înmulțirea numărului aducătorilor, cît mai ales prin creșterea neîncetată a cantității laptelui la vechi, producători. O femeie, care la început aducea la lăptărie 3 litre dela o vacă, după 10—15 zile, a adus 5—7 litre. Cauza? Văzînd că ia bani pe lapte, femeile au început să îngrijască și să mulgă mai bine vacile.

In alte țări, punerea în valoare a laptelui nu s'a putut face de cît prin lăptăriile cooperative, cari au o mulțime de avantaje asupra exploatării individuale. Economie de timp, personal pregătit, instrumente perfecționate, găsire de piețe pentru desfacere, ridicarea prețului untului, înlesniri de transport, preț uniform pentru toate anotimpurile și aplicarea descoperirilor științifice în materie de industrii agricole, sunt foloasele pe care le aduce exploatarea în comun a laptelui.

Cîteva țifre ne vor convinge de marea dezvoltare pe care a luat-o, în alte state, industria laptelui. Germania are 3500 lăptării cooperative, Svedia și Norvegia 1800, Danimarca 1500, Olanda 700, Belgia 300, Irlanda 150, Franța 661, Italia 560, Elveția 1540, etc. etc. In Franța și Elveția numărul brînzărilor cooperative este cu mult mai mare. Pe lîngă consumația internă, aceste țări fac exporturi însemnate de unt și brînzeturi. Așa Danimarca prinde anual pe aceste două produse peste 140.000.000 milioane cor. Să comparăm acum producțiunea lactiferă a acestei țărișoare aproape de 4 ori mai mică în suprafață de cît a noastră, cu cei 637536 lei, cît s'a prins la noi în anul 1904, pe untul și brînză exportate. Să cugetăm apoi ce bine am face țării noas-

tre îndrumînd pe crescătorii de vite către exploatarea laptelui în comun.

Până astăzi abia s'au putut înjgheba la noi 2 lăptării cooperative, mulțumită muncii a 2 distinși învățători: una la Prund, Județul Argeș și alta la Corni, județul Fălciu.

Negreșit că într'o țară, unde laptele e așa de scump, țăranul atît de individualist și prea puțin pricepător în a prețui și alege mijloacele de trai, pe deoparte, iar' pe de alta considerînd marea neglijență a statului față de noile izvoare de producțiune, organizarea lăptăriilor cooperative va merge foarte încet. La noi, nu numai că Direcțiunea căilor ferate n'are un singur vagon frigorifer, nu numai că nu să acordă nici o reducere pentru produsele industriilor născînde, dar' spre a transporta unt trebuie să ai cutii de fer, ca să reziste trîntiturilor ce sufăr dela personalul gărilor.

Acum să vedem ce foloase poate aduce la noi, o lăptărie cooperativă. Din 24 kgr. lapte să poate scoate un kgr. de unt proaspăt, care să vinde cu 3 lei. Din laptele spumat să poate face brînză albă, un kgr. la 7—10 kgr. lapte. Să mai poate scoate la 20 kgr. zer, un kgr. urdă. S'ar prinde deci pe 24 kgr. lapte cam 4.50 bani, adecă 18 bani kgr. de lapte. Brînză scoasă din laptele spumat sau smîntînit, este însă săracă în materii grase și deci puțin căutată. În alte țări, acest lapte este luat înapoi dela lăptărie și întrebuintat la hrana oame-nilor, a vițelilor și a porcilor. Am văzut în București, cum femeile lăptărese cumpără laptele smîntînit dela cele 2—3 lăptării, cari funcționează aci cu 20 bani litru, pe care îl amestecă cu lapte dulce și apoi îl vînd mușterilor cu 40—50 bani litru. La Pitești însă, cînd s'a încercat acest lucru, medicul orașului a oprit vînzarea acestui lapte, ca cum ar fi mai bine să lipsești populația săracă de un element hrănitor care cuprinde pe lîngă alte părți hrănitoare și 0,18—0,30% gră-sime. Luînd de bază calculul de mai sus, un om ar putea să cîștige dela o vacă de rînd, numai după unt, într'un an de

zile, cam 90 lei, ceea-ce ar fi mult, știind că astăzi nu prinde nimic.

Spre a folosi laptele spumat, lăptăriile pot ținea oi, amestecînd laptele lor care are mai multă grăsimă, cu cel smîntînit, din care apoi s'ar putea scoate o brînză destul de bună.

Cu timpul lăptăriile vor prepara din laptele fără smîntînă, cazima, care intră în fabricația cleiului, a hîrtiei, pentru limpezirea vinului, pentru facerea unei tenciueli solide, etc.

Din laptele spumat să poate face și lapte bătut, răcoritor și bun pentru hrană.

Din zăr să poate prepara unt, urdă, zahăr de lapte, o beutură alcoolică, etc.

Locuitorii localităților de munte, cari nu pot valora laptele lor, ar putea să-și creeze un frumos venit, prin mijlocul lăptăriilor cooperative. Nouăzeci și chiar 150 lei pe an, dela o vacă, e mult față de ceea-ce iau azi. Cu timpul prăsînd vaci care să dea pînă la 20 litri lapte pe zi, vor putea prinde anual, pe unt, numai dela o vacă între 400—500 lei.

Pe lîngă orașe ar trebui înființate lăptării cooperative pentru fabricarea brînzei, a smîntînei, iaurtului, și pentru vînderea laptelui în tovărășie. În satele depărtate de centrale pentru desfacere, să vor înființa lăptării pentru prepararea untului și a cașcavalului. Ar fi și păcat ca o țară atît de bogată în pămînt și săracă în izvoare de venit să rămînă așa de în urmă pe calea industriilor agricole.

Spre a merge însă pe o cale sigură, ar trebui ca ori casa Centrală a băncilor Populare, ori Casa Școalelor, să trimeată în Elveția și în nordul Italiei, controlori cu cunoștințe de lăptărie, care să se specializeze mai bine în fabricarea untului și a brînzei. Ori-ce sacrificii s'ar face în această privință nu sînt prea mari, față de folosul și cîntea ce să va revărsa asupra țării.

Lăptăriile cooperative vor aduce în sate fericirea printr'un trai mai bun și prin mijloace mai sigure de venit.

(Curiernul Bănc. Pop.)

P. Rădulescu.

O însoțire ce îmbrățișează toată lumea!

Pentru bietul Român poate fi cea mai uimitoare dovadă despre însemnătatea *întovărășirii*, pilda ce o arătăm mai jos.

Foaia „Magy. Ker. Lapja“ dela 13 Iuliu, primește din Viena o scrisoare, care, pe scurt, cuprinde următoarea știre:

În viața economică peste tot, nimic nu s'a dezvoltat atît de repede, ca așazisul *cartel* al feluritelor întreprinderi industriale.

(Cartell = înseamnă însoțirea alor două, trei, ori cît de multe fabrici ori alte întreprinderi negustorești, prin care să leagă, că una cu alta să nu vîndă cutare marfă mai ieftin de atît și atît, sau să nu cumpere cutari lucruri mai scump de atît și atît. De pildă măsării din un oraș să leagă să nu mai lucre ușa de mărimea cutare din prețul cutare în jos, și ești silit să-ți plătești atît cît cere, ori să-ți aduci de departe, cu mari cheltueli, lucrul dorit. Fabricile să leagă să nu vîndă marfa cutare mai ieftin de așa și așa, — și trebuie să le dai).

Cuibul de cartele, zice „M. K. L.“ este Germania, Franția și Austro-Ungaria, unde aproape nu să mai găsesc branșe industriale, meserii, cari să nu fie cartelate (legate între sine de a lucra cu prețuri una ca alta). Nu întreprinzătorii din un oraș între sine numai, ci din țara întreagă sunt legați prin cartel cum să lucreze.

Acum însă să începe ceva nou de tot: să lege prin cartel pe toți fabricanții ori întreprinzătorii de același fel, nu numai din o țară, ci din toată Europa, ba unii încearcă a-i lega pe toți *din toată lumea*, ca toți să vînză lucrul lor cu același preț cartelat.

Chiar acum e pertractare între fabricanții de catifea (barșon) și pluș din Austria și Germania, să lucreze pe o mână, — fabricanții francezi cer să se lege cartelul între țările din *toată Europa*, — iar fabricanții de mătăsă spun că ei nu să astîmpără pînă nu fac cartel între fabricile de mătăsă *din toată lumea!*

Așa că să n'ai la ce mai cerca să-ți aduci din țară străină marfa cutare, că tot așa de ieftină o ai și la tine acasă, adecă tot așa de scumpă, căci fiind ei legați între ei, pun prețuri cum le place, ca să fie toți mulțumiți, și de-ți trebuie, ești silit a plăti atît, ori a nu cumpăra!

De ce? Pentru că prin întovărășirea lor între sinesii, ajung tari și mari, atotputernici în lucrarea lor.

Iată o pildă viuă, că ce poate însoțirea celor resfirați între sine!

Legea despre tovărășii.

(Din Legea comercială ungară, articolul 37 din 1875).

(Urmare și fine.)

Capitolul V.

Prescripțiunea (stîngerea) pîrelor față de tovareși.

§. 254. Pîrele contra unui tovarăș, izvorite din pretenziuni față de tovărășie, să prescriu (să sting) în timp de un an, socotit dela disolvarea tovărășiei sau dela eschiderea sau ieșirea tovarășului, întrucît pentru anumite pretenziuni legea nu fixează un termen mai scurt de prescriere (stîngere).

Prescripțiunea începe cu ziua, în care pe baza inducerii în registrul de firme, s'a publicat disolvarea tovărășiei, adecă în care s'a introdus în consemnarea, ce este a să purta la tovărășie, eșirea sau eschiderea tovarășului.

Dacă pretenziunea este scadentă numai după timpul acesta, prescripțiunea începe cu termenul scadenței; la pretenziuni nescadente însă, condiționate de un termen de abzicere, fără considerare la abzicere, deodată cu expirarea timpului de abzicere, socotit din ziua publicării.

§. 255. Dacă mai este avere de a tovărășiei neîmpărțită, creditorii ei pot pretinde despăgubire din această avere și după expirarea termenului de prescripțiune fixat în §. de mai nainte.

§. 256. Prescripțiunea în favorul unui tovarăș eșit sau eschis, nu să întrerupe prin astfel de acțiuni de drept care să poartă față de un alt tovarăș, să întrerupe însă prin astfel de acțiuni de drept, cari sunt îndreptate contra unei societăți, ce există sau după disolvarea aceleia, contra lichidatorilor, respective contra masei concursuale.

§. 257. Prescripțiunea stabilită în această lege are valoare și față de minoreni, precum și față de persoane puse sub curatelă și față de persoane morale.

O tovrășie

pentru asigurarea vitelor.

În anul trecut m'am pomenit în o zi cu doi frunțași din comuna Pianul-de-sus (lîngă Sebeșul săsesc). Au făcut drumul pînă la Hunedoara, ca să sfătuiam împreună cum ar putea alcătui o tovrășie pentru asigurarea vitelor. Le-am dat toate îndrumările, le-am făcut contractul de tovrășie (la fel cu cel publicat în »Tovărășia«) apoi le-am spus ce și cum să-și facă protocoalele pentru tovrășie.

Peste puțină vreme primesc știrea, că tovrășia s'a alcătuit. Acum de curînd întîlnind pe dl învățător Oana din Pianul-de-sus, l'am rugat să-mi dea știri despre isprăvile ce să pot face cu tovrășia. Informațiile cerute le-am primit și roadele ajunse pot să fie puternic îndemn și pentru alții — ca să-și alcătuiască astfel de tovrășii.

Tovărășia din Pian are 120 membrii, cu vite în preț de 70 mii coroane. După fiecare sută de coroane, plătesc la cazuri de moarte a unei vite asigurate cîte 40 fileri. La intrare au plătit cîte 1 cor. 50 fil. taxă de membru.

De cîte ori pere o vită să adună după 70 mii cor. cîte 40 fil. pentru o sută, — suma de 280 cor.!

Pînă acum au perit 6 vite — pe care tovrășia le-a plătit numai decît. Au perit anume:

La George P. Neghin o vacă pentru care tovrășia a plătit 220 cor. La Petru Romoitan o vacă pentru care a plătit 140 cor. La Nicolae Gavrilă un bou pentru care a plătit 300 cor. La Ioan O. Dura o vacă pentru care a plătit 200 cor. La George Pădean o vacă pentru care a plătit 180 cor. Cei 6 păgubiți dar' au primit dela tovrășie suma de 1180 Cor.! Tovărășia — dacă dela început a avut aceiași membri cu vite de același preț ca azi — a încasat în cele 6 cazuri suma de 1440 coroane. Prin urmare după plățirea pagubei și sub-

tragerea cheltuielilor totuși a mai rămas tovrășiei pentru fondurile ei 1—200 coroane!

Am spus aceste informații așa cum le-am primit. Credem că nu mai trebuie să le talmăcim. Numerii, ce i-am înșirat vorbesc lămurit și foarte înveselitor și pare-că îndeamnă din răspuțeri să învețe și alți frunțași din alte sate dela bravii Pienari. Dumnezeu să ajute!

Societățile pentru vinderea în comun a ouălor.

În țările unde producătorul știe să-și valorizeze munca și să-și creeze noi izvoare de venit, societățile pentru strîngerea și vînzarea ouălor în tovrășii, sunt foarte numeroase.

Mulți săteni își cîștigă acolo existență îmbelșugată din vînzarea ouălor și a păsărilor (gălițelor, hoarelor). În unele părți chiar, aceste articole formează un adevărat izvor avuție națională. Danemarca exportează anual ouă și gălițe pentru suma de peste 50 milioane lei.

Am văzut de aci țărani, cari pe o întindere de cîteva prăjini pămînt, aveau crescătorii de gălițe, cari le aduceu un venit de la 3000—4000 lei anual.

Spre a comercializa ouăle, sătenii se legă prin statute, ca să aducă la lăptărie, sau la sediul societății formată anume, un număr de 20—30 ouă săptămînal. Fiecare membru are un număr de ordine, care printr'o mică pecetie cu tuș negru anume făcut, îl imprimă pe coaja oului. Primitorul adeverește de primirea ouălor, trecîndu-le numărul lor și iscăind în carnetul membrului aducător.

Spre a se convinge dacă ouăle sunt proaspete, căci nu se primesc ouă mai vechi de 7 zile, se pune într'un fel de sită cu mai multe găuri de mărimea ouălor, și la întuneric, sau într'o cameră obscură, se uită dedesubtul lor, cu o lampă electrică, sau și cu o luminare cu lumină puternică. Să mai aleg și la razele soarelui și prin clătire și puindu-le în apă puțin sărată, unde cele vechi plutesc. Ouăle rele se aleg deoparte, iar membrul care le-ă dus și care se știe după numerile de pe ouă, este pus la amendă și la caz de neîndreptare, dat afară din societate.

Ouăle se vînd cu kilogramul. Într'un kilogram intră dela 12—15 ouă.

După ce s'au ales ouăle cele bune, se maschiază cu pecetia societății și apoi se împachetează în cutii, puindu-se între fiecare rînd talaj (fășii de brad scoase de ghilău) și să trimet în orașe sau în străinătate.

Cînd prețul ouălor este prea mic, din cauza abundenței lor, se pun la păstrare, în așteptarea unor vremi mai bune.

În numărul viitor voi da rețetele cele mai bune pentru păstrarea ouălor, silirea gălițelor spre a oua tot anul și hrănirea lor fără multă cheltuială. Asemenea voi arăta și cum se face o crescătorie sistematică de gălițe.

Cei cari își bat joc de cîștigurile mici, vor zice: ce să-mi pui eu nădejdea susținerii nevoilor casei, în ouă? Aceștia nu înțeleg înțelepciunea vorbei românești, *că picătura mică face baltă mare!* Să facem însă o socoteală.

O găină poate face pînă la 250 ouă pe an, dacă ar fi îngrijită cum se cade. Socotind numai cîte 0,03 bani (1crucri și jumătate) oul, venitul adus de o asemenea găină ar fi de 7.50 bani. De la 10 găini am avea 75 lei, așa mai departe. Ce? acesta e un venit de desprețuit? E mai bine să se tăvălească omul în lene și nepăsare, cari aduc sărăcia de azi?

Cunosc în țara noastră oameni, din nenorocire streini, cari și-au făcut averi, negustorind ouele. Exportăm anul ouă pentru cîteva milioane. Cine o fi luînd cîștigul ce rezultă din acest comerț?

Am auzit săteni spuindu-mi, că nu se caută ouele. Aceștia trebuie să știe, că o marfă este cerută, cînd se găsește în permanență și în cantități mai mari.

Spre a încuraja exportul oualor ministerul domeniilor a înființat un serviciu special, căruia trebuie să se adreseze producătorii de ouă.

Se recomandă însă formarea de societăți, căci numai așa se poate produce marfa multă și care să inspire încredere comercianților. Aș dori să văd o comună din țara românească, ai cărei locuitori să se ocupe nu-

mai cu vînzarea ouălor și a păsărilor, vîitîndu-se că n'au cui vinde marfa sau că suferă de sărăcie.

Trebue să mai lese săteanul nostru blestemata vorbă: „*oi trăi cu ce am învățat*“ și să se ridice la înălțimea vremii de azi.

P. T. Rădulescu.

(C. Băne, Pop.)

Marea scumpire a bucatelor.

În timpul din urmă bucatele, îndeosebi grîul, a urcat în preț în chip, care face griji mării mulțimi de locuitori ai țării, cari trăesc, mai ales la orașe, numai din bucate cumpărate.

Foaia comercianților (negustorilor) din țară „Magy. Kereskedők Lapja“ spune în numărul său dela 13 Iulie că și la marele tîrg de bucate, la bursa din Pesta, neîncetata și repede curată ferbere între oamenii de afaceri ai bursei. Numita foaie zice:

„Infierbîntarea ce stăpînește la bursa din Pesta, săptămîna trecută s'a ridicat foarte mult, și mișcarea în negoțul cu bucatele, a atras luarea aminte chiar și a acelor pe cari nu-i atinge de-adreptul, ci-s simpli privitori de departe.

„Formarea, schimbarea într'una, a prețurilor bucatelor, să vede fără îndoială mai de mirat la grîu, care în timp scurt s'a urcat cu aproape 3 coroane întregi la maja metrică!

„Dacă căutăm după îmboldurile mai adînci ale mișcării prețurilor și a desvoltării lor, trebue să mărturisim, că starea asta a prețurilor, e cu totul *intemeiată*. Cel mult despre aceea ar putea fi vorba, că nu era oare la loc, dacă urcarea prețurilor urma mai încet drumul pe care așa de repede l'a făcut, în cîteva zile! Spune apoi că la Bursa din Pesta au ajuns a plăti grîul cu 23 coroane și va urca și la 24.

Făcînd însă o privire asupra stărilor dela Bursele din alte țări, M. K. L. spune, că în *Austria* vecină, lumea nu e cuprinsă de frigurile acestea ale urcării prețurilor, că acolo să capătă grîu bun cu 19—20 cor. pe ce azi în Pesta să dă 23. De aceea să și vorbește de o cumpărare în mare de grîu din *Bohemia* și *Moravia*, țări austriace, — unde grîul făgăduiește rod *bun*, ba pe aiocurea chiar *foarte bun* (pe cînd în țară la noi *sub mijlociu*). Adecă lume întoarsă. Doar' *Ungaria* e ținută drept un fel de „grînariu“ al Europei de mijloc și *Austria* duce ea de aici bucate în cătățimi uriașe, — și azi să vorbește de o cumpă-

rare de bucate austriece pe sama Ungariei, — lucru ce arată ce an slab economic e acesta în urma vremii năsilnice ce umblă și a baterii de piatră ce zdrobi roada peste colțuri întregi de țară.

În piațele mari ale Americii prețurile sînt foarte liniștite, și nici pe departe răpite la urcări așa repezi.

Urcarea prețului săcării n'a fost nici în Pesta așa febril ca al grîului; pe cînd grîul a urcat la maza metrică cu 2 cor. 70 fil., la săcară numai cu 1 cor. 10 fil.

Mai pe loc a stat prețul cucuruzului, ba față de prețurile dela 1 Iulie, acum la jumătatea lunii, arată chiar oarecare scădere.

Tovărășia de vînzare din Chioselar-Constanța.

Comuna Chioselar din plasa Medgidia, județul Constanța își are ființa numai din anul 1894, cînd o bună parte din locuitorii județului Romanati, Vlașca, Ialomița și vre-o 40 de familii din Transilvania, au fost împroprietăriți cu cîte 25 hectare.

Dela această dată și pînă la 1902, data venirii învățătorului Trifon Oprea în această comună, acești locuitori au fost exploatați de un strein.

Nu aveau nici de unele, și în scopul înjghebării unei gospodării, își angajau marfa (recolta) ce o aveau pe prețuri derizorii.

Pentru grîu li-să plăteau hectolitru 4 lei; orzul cu 3 lei; porumbul 3,50; iar inul 7,50.

Învățătorul văzînd starea economică a sătenilor înființă Banca populară „Solidaritatea“ în 1902, care numără 7.300 lei.

În 1905 cumpără în comptul unei asociațiuni o garnitură de treerat de 12 cai putere pe preț de 16.500 lei. Acesta a fost cel mai eficace mijloc pentru înființarea unui sindicat.

Recolta sătenilor ce era tree-rată cu această garnitură era bine condiționată.

Propaga ideia înființării unui sindicat agricol în contra cărora căutară să opue un curent cîțiva răuvoitori puternici acestei idei.

În anul 1906 d. Trifon Oprea reuși să pue bazele sindicatului de vînzare în comun.

Prima operațiune s'a făcut cu Banca Agricolă din Constanța, care a avansat pe grîu 10.000 lei.

Toamna s'a încheiat cu cîste operațiunile, cari au atins 19.000 lei. Încercările să făceau în vagoane la gara Murfatlar situată la 35 km. depărtare de Chioselar și de acolo să transportau

la Constanța, port unde să face vînzarea. Prețurile ce s'au obținut au fost superioare celorlalte vînzări cu 1.50 la hectl.

Foloasele sindicatului pentru moment s'au resimțit în deajuns. S'au făcut din nou tratative cu aceeași Bancă și s'a avansat tovrărășiei 30.000 lei pe porumb, a cărui predare avea să se facă în luna Aprilie.

Înlesnirea mare ce o oferă sindicatele sătenilor, ca și prețurile frumoase ce s'au obținut, a făcut ca zilnic tovrărășia să fie vizitată de fruntasii satelor vecine, cerîndu-să explicațiuni.

Conducătorul se duse la Cavaclar punînd bazele celui de al II-lea sindicat în Dobrogea. A plecat cu noii tovrărăși la Constanța unde le-a deschis un credit nou pe produse avansîndu-le 20.000 lei.

Comuna Cazilmurat și-a depus deja actele la judecătoria Medgidia spre autentificare și în curînd va face predările porumbului tot prin Banca Agricolă.

Cătunul Ghiuvenlia, pendinte de Caraomer și-a întocmit actele în acelaș scop.

Inițiativa luată de d. învățător a fost bine apreciată și cu mult entusiasm salutată.

Asemenea sindicate s'ar putea foarte multe înființa în această parte de loc, dar locuitorii sînt lipsiți de îndemnuri.

Ar fi bine ca conducătorii de bănci să facă tot posibilul să îndemne pe locuitori ca să facă asemenea vînzări în comun și în Dobrogea, căci ar contribui astfel foarte mult la îmbogățirea populațiunii din județele de peste Dunăre.

STIRI

„Agricola“ însoțirea din Hunedoara, care face negoț cu bucate și a silit pe geșeftarii de bucate a vinde poporului din acest oraș și din jur bucatele cu prețuri cinstite, — a încheiat socotelile pe al 5-lea an de lucrare al său, cu un ciștig curat de 6189 cor. 50 fil., cu vre-o 700 cor., mai mare ca anul trecut. Vezi bilanțul în „Libertatea“ din săptămîna asta.

Potopirea lăcustelor de Marocco a ajuns și ea obligatoare, (cam cum este obligată curățirea omidelor). Legea pentru lăcuste s'au adus sub articolul XXXI—1907 și a intrat în vigoare la 1 Iunie a. c.

Acum ministrul de agricultură Darányi a dat și o ordinațiune deosebită, (Nr. 28.000—1907), stînd din 9 ș-i despre punerea în lucrare a legii. Spune că acele hotare în care s'au ivit anul trecut lăcustele de Marocco, cari

face mari pustiiri în țărini, sau unde să așteaptă ivirea lor acum, — acolo hotarul are să fie pus sub aspra pază (așa cum prescrie numita lege) de primăvara din 15 April pînă în miezul verii la 31 Iuliu. În ce chip să face paza asta, spune legea și ordinațiunea pomenită, pe cari noi le amintim aci, ca să știe poporul nostru de ele, și cei-ce doresc, să le caute la cancelariile notariale, unde le găsesc întregi și li-le tilcuc notarul ori învățătorul. Unelte pentru potopirea lăcustelor, le dă statul gratis.

Starea sămănturilor la începutul lui Iuliu, după darea de samă a guvernului, pe temeiul știrilor primite din toată țara, era următoarea:

În stînga Dunării ploile din urma lui Iuliu au înrîurit bine; bobul grîului e frumos și s'a umplut. Sămănturile-s rare; paiul destul de nalt, dar spicul cam scurt. Au căzut pe unele locuri, de unele furtuni. — În comitatele din josul Dunării erau înflorite grînele; în părțile de Miază-noapte atunci înspicau.

În dreapta Dunării coacere repede, în urma căldurilor mari, încît pe multe locuri era teamă de coacere siluită, nefirească. Paiu scurt și slab. Nădejde de rod mijlociu.

În Ardeal peste tot s'au îndreptat și formarea grăuntelui era bună. Paiul era scurt dar spice frumoase.

Schimbarea legii despre dări, cerută de toată țara, mai ales pentru proprietarii de pămînt, pe cari prea apasă dări grele, față cu domnii cu venite mari după întreprinderi ori cancelării, — guvernul acesta a început s'o facă. O parte a și pregătit'o și a dus'o în dietă, dar e darea de clasa a II-a, nu cea de pămînt. Lumea murmură, căci guvernul trebuia să vină cu o lege, care să schimbe întreg felul de dare de azi, cu unul mai drept mai după mărimea venitelor, — nu să vie numai cu o bucată, cu o porție, iar celelalte părți, cele mai mari, nu le va da întrupării pînă cine știe cînd. El zice că la toamnă mai aduce o porție, dar cine știe!

Intrebări și răspunsuri.

Intr. 118. Are drept un funcționar de stat să țină arinda de vînat din Izlaz și din „ausșniturele“ comunale?

Abon. 1536.

Răspuns: Are drept să-l țină ori-cine dacă la licitație l'a luat și dacă licitația s'a ridicat la putere de drept.

Intr. 119. Ne-am întovărășit vre-o 40 și ne-am cumpărat gunoiu măestrit. Acum iar dorim să ne cumpărăm dar' de unde și cum să scriem?

Gavrită Bănuțiu.

Răspuns: Scrieți ungurește la

„Mezőgazdák szövetkezete la Buda-pestă, Alkotmány ut. 31. Cereți lista prețurilor — din care puteți afla prețurile de acum. Cum primiți lista însă, dacă vi-să împare de prețuri, să și comandați în grabă, căci ușor să poate să se schimbe prețul.

Cu moara numai așa puteți dacă vă despărțiți pe calea legii. Ori vă întălegeți cu tovrărășul — în bună pace. Altcum nu.

Intr. 120. Unde aș căpăta țiglă bună?

Scrie ori la N. Bonn în Lugos ori la Fabrica de țigle din Zsombolya. Spune-le ce fel de formă să fie, căci sînt de multe și cere-le lista prețurilor — ca să-ți alegi ce-ți place.

Intr. 121. Unde aș putea cumpăra o carte cu instrucții pentru pregătirea circșelor, smeurii etc., pentru iarnă?

L. G. in P.

Răspuns: Cred că dulceață, com-poturi vrei să ai. Atunci scrie la Tipografia diecesană în Caransebeș, să-ți trimită cartea de bucate „Poftă bună“ a dnei Zotti Hodoș. Acolo găsești tot ce dorești. Ambe broșurele costă cu portu cu tot paremi-să 2 cor.

Intr. 122. Unde aș putea cumpăra 50 vagoane de lemne de foc?

Eremie M. in V.

Răspuns: Lemnele în anul acesta sînt foarte scumpe. Pentru Dta mai potrivit ar fi la Seidner Rudi în Berzava.

POSTA REDACȚIEI

Abonat Nr. 2982. După moartea bătrînului nu mai poți face chiar nimic. Ori-ce cheltuială ar fi zadar-nică. Nici pe soacra n'o poți sili — dacă ea nu vrea să recunoască acum. Părinții Dtale nu-ți pot fi mărturii în treaba asta.

Dlui I. D. Nu știu ce-i aceea. Cum îi mai zice? La ce o folosești?

Abonat Nr. 384. Numai în satul în care locuiești nu trebuie plătit. Alt undeva trebuie.

Dlui N. C. P. Dacă poți dovedi siluirea atunci da. Altcum nu.

Dlui Toma H. în Dub. Dacă e plin numărul nu poți căpăta. Astea numai la direcția financiară să pot face bine.

Dlui Ilarian D. preot. Pentru Soie să scrieți dlui Ignat Borza, cantiner în Alba-Iulia (cetate — Gyulafehérvár — Vár).

Dlui David D. notar. Vă merge scrisoare cu informații.

Dlui Zosim D. inv. Să întelege că să poate chema suplentul ori-cînd. Referitor la trafică numai așa merge — dacă știi unde să bați la ușă.